

GYÖRY DEZSÓ: A HEGYEK ÁRNYÉKÁBAN
(Versek, Bratislava—Pozsony, 1936.)

Az olvasót főleg a kötet Szlovenszkó című sorozata fogja meg, azután az Uj Márciust! egy-két verse s csak kevésbé a Modern Ádám című rész, mely pedig a kötet derekhatát teszi. A sikerülés és hatás ez eloszlása egyszersmind jellemzi a költőt s utal a természetére. Már az érték e sorrendje megmondja: ki és miért beszél, mi a megbecsülendő láza, a rokonszenves mondanivalója. S a láz is meg a mondanivaló is eredményt jelentő valódiságában a Szlovenszkó sorozatban jelentkeznek. — Mi ez a láz s főleg: mi ez a mondanivaló? A történelem parancsából decentralizált magyar költő mondanivalója, amit annyi irányból hallunk a közep európai főhatalom változások óta! Az „itt élek és ide tartozom” vallomása. „Ez a föld átkom és szerelmem” — mondja Szlovenszkóról. De nemcsak a föld — tájaival, vizeivel, ködeivel. Ez az „itt élek” nem csupán geográfiai, mert átka és szerelme a szlovenszkóivá szítkitett föld leállított gyárai, új népeszmékedése, újult nemzetiségi tudata, az „élj, ahogy tudsz!” magatartása, az a valami, amit! Győry „perem” magyarságnak nevez. Ez a regionalizmus tehát, hogy úgy mondjuk, geoszociológiai, s amennyiben ez utóbbi több, az előbbinél, annyiban különb is ez a költészet a sivár regionalizmusok költészeténél. Több, mert a tájból nem felejtí ki az embert. Vele van „minden kaputos” s verseiben a felvilágosult „kaputos” eszmékedése érvényesül. „A te bűnöd ez kaputos, rajtad is múlik ez” — mondja a szociális bajokkal kapcsolatban a bejei kádárról szóló versében s ez a sajátos szemlélet jelzi eszmékedése és szociális érzése irányait. Mindezek szélessége persze korántsem nagy, de legalább van szociális víziója, ha sok romantikus törmelékkel is. A többi u. n. kisebbségi költőtől ebben is különbözik, mint ahogy megkülönbözteti verseiben a sok korszerű elem. Ez utóbbi nyilván újságírómesterségének következménye. Az újságírás különben is érezhető a hangján. Ötleteiben és szólamaiban sok a zsurnalizmus nyoma. A helyenként kiülő vezércikkyszerűség is innen való. Azért azonban költő, akinek meleg férfihangja osztálya elmosódott eszményei ellenére is rokonszenves. Egyik-liraiságára s egész versmunkáló készségére jellemző versét ide iktatjuk. Ez a vers azért is érdemes a bemutatásra, mert sikerült példánya a egyes nyelvterületeken élő magyar költők egyik számos változatban jelentkező élményének. A vers címe „Kaland a málnásban”. (G. G.)

Egy szót sem tudnál az én nyelvemen
én meg egy szót sem tudnék a tiéden
ülnénk a vörösfenyő-törzseken
hol málna érik vad, erdei réten

málna, aminek évek tizedét
álmodta át a sötétben a magja
és várta, míg a fenyves tetejét
favágó-balta fölülre lekapja

akkor oszt, usgyé, neki a növésnek
egy pár derűs év jut csak itt bokornak
amíg a nagy fák újra összeérnek
s önzőn uralgó erdővé hajolnak

egy pár derűs év, kis virág, piros szem
hullott mag, s újra földberejített várás:
ez a bokor-sors, nincs kivétel egy sem
hős málna-élet, ósharc, istenáldás.

Hát ez az érzés érne itt. Te s én
a gyantás szagú irtvány oldalán
ijedt-nevetve az egymás szemén
valami szépet kutatnánk, talán

a szónál jobbat, a beszédnél többet
ami nem álnok, ami nem hiú
politikánál, pénznél örökebbet
te szelid szláv lány, én magyar fiú

tán szülőföldünk titkos szellemét
a hegyi szellőt, mely hajadra szállna
Te biztonságod, Én a szád ízét
a szádat, amely olyan mint a málna

málnaéréskor, fenyőtörzseken
rabul ejtene az élet az éden...
egy szót sem tudnál az én nyelvemen
én meg egy szót sem tudnék a tiéden

MAI MAGYAROK RÉGI MAGYAROKRÓL

(Cserépfalvi kiadás. A Szép Szó 4.—5. száma. Budapest. 1936.)

E kötetben 14 mai magyar író emlékezik meg ugyancsak 14, de már elhalt magyarról, történetíró törvényalkotóról, regényírók regényírókról, esszéisták volt forradalmárokról és költők költőkről, vagy államférfiakról. És amennyire a vállalt feladat megengedi, egységes szervesen is a kötet. Közel ezer év 14 színes epizódja elevenedik meg az olvasó előtt. *Horváth Tibor* Árpádról ír, vele kapcsolatban a honalapítás és a letelepülés sokat vitatott lefolyását világítja meg új szempontú részletekkel. *Trencsényi-Waldapfel Imre* a történetíró Küküllei Jánost; mutatja be, és vele együtt egy kort, a bontakozó magyar renaissance korát. *Málnási Ödön* tanulmánya Werbőcziről felöleli a Dózsa-féle parasztlázadást, amely mögött ijesztő és emberi mértéket tuhnővő rémes alakzatában áll a törvényhozó, változatos és kalandos életével, kegyetlenül pasztikus figurájával. *Juhász Vilmos* Fráter Györgyről, *Füsi József* Mikes Kelemenről ír, *Móricz Zsigmond* Bethlen Gáborról, *Fejtő Ferenc* Martinovicsról. *Németh Andor* Mária Teréziája döbbenetes regényalak, jelentéktelennek tűnő részletekkel, jelképes anekdotákkal. *Hevesi András* az ifjan elhunyt pesti szerkesztő gavallért, *Kármán Józsefet* mutatja be, bidermejer környezetében. *Kassák Lajos* Petőfi figuráját vázolja elénk, *Vámbéry Rusztem* a jogász Szalay Lászlóról ír, *Ignóthus* Deák Ferencről, *Ignóthus Pál* Kemény Zsigmondról. *Babits* Széchenyi tanulmányvázlata vitathatatlanul a legaktuálisabb. „Ujra és újra mondom: sohasem voltak kérdések (Széchenyi kérdései) maibbak. Hisz, sohasem voltak idők veszélyesebbek. Mi ismerjük a nyomort, de minden pillanatban megismerhetjük a végromlást is. Itt állunk a nagy világérdekek keresztútján, kis nemzetünk léte egy hajszálon függhet. Szinte ajtónk előtt a rettenet, amit Széchenyi a „csillagokból olvasott”. Vér és vér mindenütt! Testvér a testvért, a népfaj a népfajt fogja megszárolni engesztelhetetlenül és örülten. Keresztet rajzolnak vérből a hát-